

5. Турило А.М. Методика оцінки інвестиційної безпеки підприємства / А.М. Турило, С.В. Капітула // Актуальні проблеми економіки : наук. економ. журнал. – 2008. – № 2 (80). – С. 140-143.

6. Інвестиційний менеджмент : підручник / В.М. Гриньова, В.О. Коюда, Т.І. Лепейко, Ю.М. Великий. – Харків : ВД "ІНЖЕК", 2011. – 544 с.

7. Федоренко В.Г. Інвестування : підручник / В.Г. Федоренко. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во "Алеута", 2008. – 448 с.

Товстенюк А.В. Диагностика инвестиционной привлекательности предприятия с точки зрения финансового инвестора

На основании проведенных исследований обоснована сущность и значение инвестиционной привлекательности предприятия с позиции финансового инвестора. Кроме того, рассмотрены и охарактеризованы различные показатели оценки ценных бумаг предприятий финансовыми инвесторами с позиции их экономической выгоды и рискованности.

Ключевые слова: инвестиционная привлекательность, финансовый инвестор, ценная бумага, риск, выгода.

Tovstenyuk O.V. Business investment attractiveness diagnostics from the perspective of financial investor

In the article on the basis of the studies the essence and the value of investment attractiveness of enterprises from the perspective of a financial investor is justified. In addition, in the article the various parameters to evaluation of securities firms by financial investors from the position of their economic benefit and risk are examined and characterized.

Keywords: investment attractiveness, financial investor, a security risk, benefit.

**6. ОСВІТЯНСЬКІ ПРОБЛЕМИ
ВИЩОЇ ШКОЛИ**

УДК 339.97

*Проф. М.І. Флейчук, д-р екон. наук;
магістрант О.О. Прутула – Львівська КА*

**ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ЯК ДЖЕРЕЛО
МІЖНАРОДНИХ КОНФЛІКТІВ**

Охарактеризовано поняття глобалізації, наведено фактори, якими визначаються процеси глобалізації, проаналізовано позитивний та негативний впливи глобалізаційних процесів на світогосподарські зв'язки.

Ключові слова: глобалізація, міжнародний конфлікт, світогосподарські зв'язки.

Постановка проблеми. Процеси глобалізації визначають основні тенденції розвитку сучасної світової системи. Попри істотний позитивний вплив глобалізаційних процесів, зокрема: інтернаціоналізація господарської діяльності, економічне зростання країн, розповсюдження та обмін новітніми технологіями, створення нових робочих місць тощо, глобалізація спричинила посилення конфліктних протистоянь між державами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання впливу глобалізації на посилення суперечності на міжнародному рівні досліджено у значній кількості робіт зарубіжних (Л. Донай, В. Феллер, М. Шимаї тощо) та вітчизняних (В. Клочко, Н. Полянська, М. Юрій тощо) учених. Проте проблема міжнародних конфліктів в умовах глобалізації все ж залишається особливо актуальною на сучасному етапі.

Метою роботи є дослідження особливостей глобалізаційних процесів як джерела конфліктів у світогосподарських зв'язках.

Виклад основного матеріалу. Сучасний політичний стан міжнародного середовища визначається процесами глобалізації. Хоча у дослідників немає єдиного визначення цього явища й однозначної оцінки його наслідків, у літературі домінує уявлення про глобалізацію як про поширення економічних, політичних і культурних процесів за межі держав і формування, на цій основі, нової цілісності світового простору [9].

На сьогодні термін "глобалізація" є надзвичайно популярним серед багатьох дослідників і для цього є певні підстави. До кінця ХХ ст. термін "глобалізація" набув неймовірної популярності завдяки новим тенденціям у всіх сферах діяльності, насамперед в економіці. Його використовують під час дебатів, у назвах загальних та спеціалізованих напрямів сфер діяльності (конференції, семінари тощо), застосовують під час розроблення аспектів стратегічного планування у співпраці не лише конкретних суб'єктів, але й на рівні міжнародного та державного співробітництва [5].

Глобалізацію визначають кількома факторами [9]:

- процесами інтернаціоналізації економічного життя: вільним рухом капіталів, товарів, взаємодією національних економік у господарській діяльності;

- проблемами довкілля, які вийшли за межі державних кордонів. Водночас, вичерпання ресурсів і екосистем породило новий феномен "біженців довкілля" і зробило, вірогідно, можливим зіткнення між державами і народами за джерела прісної води, енергетичні та інші ресурси;
- проблемами безпеки перед загрозою ядерної війни, міжнародного тероризму і злочинності;
- революцією у засобах комунікацій: створенням Всесвітньої мережі телебачення, Інтернету, розвитком туризму, інформаційно-культурних обмінів. Нові засоби комунікації зробили державні кордони "прозорими".

Глобалізацію розглядають, з одного боку, як важливе джерело, тобто вищу стадію інтернаціоналізації нових можливостей, а з іншого – як причину багатьох лих і навіть конфліктів, які впливають на взаємодію:

- окремих підприємств чи всередині їх;
- галузі й держави і навіть на міждержавному чи мегарегіональному рівні.

В умовах лібералізації і глобалізації ринкової системи ресурси й можливості розподіляють відповідно до рівня рентабельності й економічної стійкості. Якщо на глобальному ринку розподіл доходу й надалі буде базуватися на рівні прибутковості, то самі економічні фактори будуть відтворювати й навіть посилювати асиметричність у міжнародному розрізі. Питання про ступінь рівноваги та отримання однакових умов у глобальній ринковій економіці є досить актуальним напрямом. Однак поки що, відповідно до програм лібералізації й структурної адаптації соціальні параметри розвитку помітно підпорядковуються зовнішнім економічним чинникам і процесам, причому відбувається це практично всюди, особливо в країнах, що розвиваються [5].

Узагальнено, що глобалізація як процес – це результат розвитку продуктивних сил та інтернаціоналізації усіх сфер суспільного життя, встановлення безпосередніх відносно сталих зв'язків між суб'єктами різних країн, внаслідок чого виробничий процес в одній країні стає складовою частиною процесу, який відбувається в інтернаціональному або світовому масштабах. Світова економіка стає єдиним ринком і виробничою зоною з національними та регіональними секторами, а не простою сукупністю національних економік, що розгортають взаємне економічне співробітництво.

Несправедливий розподіл вигод від глобалізації породжує загрозу конфліктів на регіональному, національному та інтернаціональному рівнях. Суперечливість процесу глобалізації перетворюється на джерело конфліктів у світовій системі, форми яких різноманітні в різних групах країн [2].

Загалом під глобалізацією розуміють величезне збільшення масштабів світової торгівлі та інших процесів міжнародного обміну в умовах дедалі більш відкритої, інтегрованої, яка не визнає кордонів, світової економіки. Йдеться, таким чином, не лише про традиційну зовнішню торгівлю товарами та послугами, а й про валютні потоки, рух капіталу, обмін технологіями, інформацією та ідеями, переміщення людських ресурсів. Мірою масштабу глобалізації може бути обсяг міжнародних фінансових операцій, який тільки на валютних ринках Нью-Йорка щодня становить 1,3 трлн дол., а на міжнародному ринку цінних паперів навіть перевищує цю суму [3, 5].

Різні науково-дослідні організації, які займаються проблемами гарячих точок планети, дають трохи відмінні кількісні оцінки сучасної ситуації і привласнюють їм свої рейтинги. Так, Гейдельберзький інститут (ФРН) у 2006 р. зареєстрував 278 конфліктів, 35 з них мають насильницький характер [11]. Проте кількість конфліктів у світі щороку зростає. У 2008 р. вчені цього інституту визначили загалом 345 конфліктів. Це – найбільша кількість, відколи вони ведуть підрахунок [12]. За даними Стокгольмського міжнародного інституту проблем миру, сьогодні на планеті продовжується понад 30 великих конфліктів (табл.) число жертв у кожному з них – не менше 1000 осіб.

Табл. Війни і великі конфлікти світу [11]

№	Країна/Регіон	Ворогуючі сторони	Причини протистояння	Початок конфлікту	Стан	Інтенсивність
Центральна і Південна Африка						
1	Центрально-Африканська Республіка	Союз демократичних сил за Релли/Уряд	Боротьба за владу	2005	А	2
2	Республіка Чад	Арабські етнічні групи/Африканські етнічні групи	Боротьба за державну і регіональну владу	2003	А	2
3	Республіка Чад	Повстанські угруповання/Уряд	Етнічна і соціально-економічна, боротьба за державну владу	2005	А	2
4	Демократична Республіка Конго	Племінні утворення/Центральний уряд	Етнічна і соціально-економічна, боротьба за державну владу	1997	В	2
5	Ефіопія	Уряд/Народно-патріотичний фронт Ефіопії	Боротьба за державну владу	1998	А	2
6	Ефіопія	Клан Гуджи/Клан Борена	Боротьба за регіональну владу, ресурси	2005	А	2
7	Гвінея-Бісау	Уряд/Рух демократичних сил Касаманса	Боротьба за регіональну владу	2006	Б	2
8	Нігерія	Уряд/Бойовики іджо/бойовики ітсекири	Ресурси	1997	А	2
9	Сомалі	Повстанські угруповання польових командирів/Уряд	Боротьба за державну владу	1980	А	3
10	Судан	Дарфур: Народна армія звільнення Судану / Рух за справедливість і рівність / Уряд, арабські найманці джанджавид	Боротьба за регіональну владу, ресурси	2003	А	3
11	Судан	Бойовики племінної групи Нуер/Суданський народно-визвольний рух	Боротьба за регіональну владу	2006	Б	2
Азія і Тихоокеанський регіон						
12	Індія	Кашмірські і пакистанські сепаратисти/Уряд	Відділення	1947	В	2
13	Індія	Ліве угруповання "Наксаліти"/Уряд	Ідеологія	1997	В	2
14	Майнамар	Уряд/Етнічні меншості	Відділення	1948	А	2
15	Пакистан	Національна армія звільнення Белуджистана, бойовики народності балоч/Уряд	Автономія, ідеологія, ресурси	1998	А	2

16	Пакистан	Бойовики провінції Вазиристан/Уряд	Боротьба за регіональну владу	2004	В	2
17	Філіппіни	Бойовики Абу-Сайяф/Уряд	Відділення	1991	В	2
18	Шрі-Ланка	Тигри звільнення Тамил Илама (східна група) / Тигри звільнення Тамил Илама (північна група)	Боротьба за регіональну владу	2004	А	2
19	Таїланд	Мусульманські бойовики південних провінцій/Уряд	Відділення	1784	В	2
Північна Африка і Близький схід						
20	Алжир	Групи ісламських екстремістів/Уряд	Боротьба за державну владу, ідеологія	1919	Б	2
21	Афганістан	Бойовики руху "Талибан", "Аль-Каиди", наркобарони / Уряд, коаліційні сили НАТО	Боротьба за державну владу, ідеологія	1994	А	3
22	Ірак	Екстремістські угруповання бойовиків / Міжнародні сили, національний уряд	Протистояння окупаційним військам	2004	А	2
23	Ізраїль	Терористичні угруповання Ісламський джихад, ХАМАС, ФАТХ, Бригади мучеників Аль-Акси й ін./Уряд	Відділення, ідеологія, ресурси	1920	В	2
24		Ізраїль/Ліван	Територіальні претензії, ідеологія	1967	В	2
25	Туреччина	Збройні угруповання курдів/Уряд	Відділення	1920	В	2
26	Ємен	Рух молоді, що вірить/Уряд	Релігійні	2004	В	2
Латинська Америка						
27	Колумбія	Революційні збройні сили Колумбії (ФАРК)/Уряд	Боротьба за регіональну владу, ідеологія	1964	В	2

Примітки: 1 – криза (спорадичне застосування сили, щонайменше однієї з протидіючих сторін); 2 – важка криза (періодичне застосування сили конфронтуючими сторонами); 3 – війна; А – напруженість зростає; Б – напруженість збуває; В – інтенсивність конфлікту не міняється.

З появою глобальних підприємств міжнародні конфлікти значною мірою перемістилися з макро- на мікрорівень, і боротьба зав'язується не між країнами за територіальні володіння, а між фірмами за частку на світовому ринку. Глобалізація спричинила також помітне посилення міжнародної конкуренції. Конкуренція і розширення ринку призводять до поглиблення спеціалізації та міжнародного поділу праці, що стимулюють, водночас, зростання обсягів виробництва не тільки на національному, а й на світовому рівні.

Загалом переваги глобалізації дають змогу покращити своє становище усім партнерам, які отримують можливість, збільшивши виробництво, підвищити рівень заробітної плати та життєві стандарти. Кінцевим результатом глобалізації повинне стати загальне підвищення добробуту у світі [4, 6].

Сьогодні чіткішими стають процеси ослаблення традиційної ролі держав у міжнародних відносинах. Держави до цих пір є найбільш значущими, хоча і з меншою групою міжнародних учасників. Дві сотні країн є незначною часткою, порівняно з кількома десятками тисяч міжнародних корпорацій, обороти і прибутки яких перевищують бюджети і доходи багатьох держав. Ще більші диспропорції виявляються порівняно з невизначеною кількістю неурядових організацій (до декількох мільйонів організацій у цілому світі).

Внаслідок цього держава як основний учасник світових конфліктів – як мінімум на локальному рівні – поступово, але неухильно, поступається перед тиском недержавних акторів – починаючи з "приватних армій" і недержавних збройних формувань (від повстанців до організованих злочинних угруповань) і закінчуючи недержавними гуманітарними структурами ("Лікарі без кордонів" тощо) [2].

Відносини між державами та неурядовими акторами набувають дедалі нових форм (у межах загальних сценаріїв співпраці, нейтралітету, конфлікту) і розвиваються на нових рівнях (від локального до глобального) [11, с. 199-210; 12, с. 88-89]. Загальною рисою діяльності неурядових учасників є постійне прагнення до розширення своєї автономії відносно держав. У вимірі предметному спостерігаємо тенденцію до обмеження або відсторонення держав із багатьох сфер, що залишалися до цих пір пріоритетами їх активності, таких як економічна, валютна політика. Окрім цього, держава втрачає загальну монополію на застосування сили – основного інструменту вирішення конфліктів – зокрема на своїй території, а не лише поза її межами [10, 12, с. 89].

Процес глобалізації відбувається в умовах істотно поляризованої світової системи в сенсі економічної потужності та можливостей. Таке становище є потенційним джерелом ризиків, проблем і конфліктів. Кілька провідних країн контролюють значну частину виробництва і споживання, навіть не вдаючись до політичного або економічного тиску.

Експортна орієнтація, дерегулювання, лібералізація, приватизація утворюють надзвичайно важливий фактор розвитку глобалізаційного процесу. Одночасно ці процеси є джерелом внутрішніх і міжнародних конфліктів, оскільки безпосередньо пов'язані із зовнішньою конкурентоспроможністю. Проблема гармонізації зусиль з досягнення конкурентних переваг із соціальними цілями стала ключовою і для промислово розвинених країн [8].

Одне з основних питань, пов'язаних із глобалізацією, полягає у визначенні множини вигодоотримувачів унаслідок цього процесу. Фактично основну частину переваг отримують багаті країни чи індивіди. Несправедливий розподіл благ від глобалізації породжує загрозу конфліктів на регіональному, національному та інтернаціональному рівнях.

Друга проблема пов'язана з потенційною регіональною чи глобальною нестабільністю через взаємозалежність національних економік на світовому рівні. Локальні економічні зміни чи кризи в одній країні можуть мати регіональні або навіть глобальні наслідки. Третє коло породжуваних глобалізацією проблем спричинене побоюванням, що контроль над економікою окремих країн може перейти від суверенних урядів до інших суб'єктів, зокрема до найсильніших держав, багатонаціональних чи глобальних корпорацій і міжнародних організацій. Внаслідок цього деякі дослідники вбачають у глобалізації загрозу національному суверенітету [4, 6].

Глобалізація з її глибокими економічними, технологічними та соціальними перетвореннями безсумнівно вплине і на світову екосистему. А це – типова проблема загальнолюдської безпеки. Можна окреслити кілька джерел вірогідних конфліктів, які виникнуть через нерациональне використання еко-

системи. Боротьба за водні ресурси, ймовірно, виллється у напружені регіональні конфлікти. Майбутнє тропічних лісів і наслідки їх вирубки вже стали предметом запеклих дискусій між державами через розбіжності в інтересах і політичних цілях [8].

Таким чином, наслідки глобалізації дуже суперечливі [9]:

- суперечності між універсалізацією (гомогенізацією) суспільного життя і прагненням народів зберегти свою самобутність. Утвердження єдиних ринкових моделей, демократичних інститутів та цінностей поширюється на культуру і стиль життя. Люди споживають одні й ті самі товари та інформацію;
- гео економічне розмежування світу: поглиблення різниці за техніко-економічними показниками і рівнем життя Півночі (розвинені країни) і Півдня (країни "периферії"). Про поляризацію світового співтовариства свідчать такі дані: у середині 90-х років ХХ ст. 80 % світового ВВП присвоювали 24 країни, в яких проживало 14,5 % населення. Якщо багато країн Заходу орієнтуються на дохід 3 тис. дол. на рік на одну особу, то в іншій частині світу цей дохід не перевищує 950 дол. Нерівність, яка поділяє світ, проявляється і у сфері освіти, наприклад: 78 % населення Ефіопії, Танзанії, Бангладеш, Конго – неграмотні або напівграмотні. Для деяких дослідників і політиків країн, що розвиваються, подібна маргіналізація "периферії" світової системи є безпосереднім наслідком глобалізації;
- важливою компонентою глобалізації є міграція, яка має суперечливі наслідки як для країн-реципієнтів, так і для країн-донорів. Західний капітал буває зацікавлений у прибутті двох груп іммігрантів: висококваліфікованих спеціалістів та низькокваліфікованої дешевої робочої сили. Країни-донори таким чином вирішують проблему зниження безробіття, але водночас вони втрачають інтелектуальну еліту, від чого потерпають економіка і наука. Але й "приймаючі" країни також стикаються з істотними проблемами. Міграційні процеси трансформують соціальну структуру цих суспільств, створюючи нові етнічні общини, породжують нові дискусії про громадянські права етнічних меншин і про культурну ідентичність народу;
- посилення взаємозалежності у світі відбувається паралельно з процесами регіоналізації міжнародного простору і дезінтеграції окремих територій. На думку С. Хантінгтона, дезінтеграція сучасного світового простору здійснюється не стільки за економічними, скільки за цивілізаційними кордонами. Йдеться про виокремлення різних культурних суперрегіонів (ісламського, християнського тощо), між якими, згідно з позицією ученого, і спостерігаються головні конфлікти сучасності;
- посилення неконтрольованих процесів у міжнародній сфері, що пов'язано з фрагментацією світу, зростанням релігійного фундаменталізму та націоналізму, розповсюдженням зброї масового знищення й іншого озброєння, формуванням центрів міжнародного тероризму й організованої злочинності;
- одним із наслідків сучасних глобальних змін стало формування асиметричної багатополарності. Це, свого роду, – перехідний етап від однополарної моделі з домінуванням США до нового перерозподілу влади і можливого формування нових центрів сили і стратегічних союзів, покликаних стримувати цю державу. До традиційного суперництва у трикутнику США – Західна Європа – Японія приєднується суперництво з Китаєм, Індією та Росією, які намагаються утвердити свій вплив в окремих регіонах.

Висновки. Отже, розглянувши поняття глобалізації та її вплив на міжнародні відносини, можна зробити висновок, що глобалізаційні процеси збільшують взаємозалежність між елементами міжнародної системи, цим самим призводять до виникнення проблем та суперечок між авторами на міжнародному рівні. Всі країни світу відчують на собі конфліктогенність процесів глобалізації, тому підтверджується необхідність якнайшвидшого вирішення цих проблем.

Література

1. Гарячі точки у світі. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.bh-503.com.ua/ukr/r2013_4/Garjachi_tochki_u_sviti.html.
2. Донай Л. Глобализация versus суверенитет государства: источник конфликтов или "мирная" тенденция? / Л. Донай. – 2011. [Электронный ресурс]. – Доступный з <http://www.netting.strateger.net/node/187588>.
3. Ключко В. Глобализация та її вплив на країни з перехідною економікою / В. Ключко // Економіка України : політико-економічний журнал. – 2001. – № 10. – С. 51-58.
4. Интрилигейтор М.Д. Глобализация как источник международных конфликтов и обострения конкуренции / М.Д. Интрилигейтор // Глобализация мировой экономики. – № 6/98. [Электронный ресурс]. – Доступный з http://www.val--s.narod.ru/gl_6.htm.
5. Полянська Н.О. Глобализация як джерело конкуренції і фактор впливу на цивільну авіацію / Н.О. Полянська. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.rusnauka.com/15_DNI_2008/Economics/33571.doc.htm.
6. Феллер В.В. В смуту ХХІ века. Очерки движущих сил и predeterminedных исходов кризисного развития 2000-2030 / В.В. Феллер / Самара: Самарский дом печати. – 2002. – 416 с. [Электронный ресурс]. – Доступный з http://www.zhurnal.lib.ru/f/feller_w/1smuta.shtml.
7. Цумах А. У світі налічується 345 конфліктів / А. Цумах, Х. Ніколайчук. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.dw-world.de/dw/article/0,4711313,00.html>.
8. Шимаи М. Глобализация как источник международных конфликтов и обострения конкуренции / М. Шимаи. [Электронный ресурс]. – Доступный з http://www.vasilieva.narod.ru/ptpu/9_1_99.htm.
9. Юрій М.Ф. Вплив процесу глобалізації на міжнародні відносини / М.Ф. Юрій / Політологія : підручник. – К. : Дакор. – 2006. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.ebk.net.ua/Book/political_science/uriy_politologiya/part8/1903.htm.
10. Anioł W. Państwo postsuwerenne? / W. Anioł // Sprawy Międzynarodowe. – № 4. – 2002.
11. Dumala A. Uczestnicy transnarodowi – podmioty niezależne czy kontrolowane przez państwa / A. Dumala // Państwo we współczesnych stosunkach międzynarodowych / Pod red. E. Halizaka, I. Popiuk-Rysińska. – 1995.
12. Międzynarodowe stosunki polityczne / Pod red.: M. Pietrasia. – 2006.

Флейчук М.И., Прытула О.О. Глобализационные процессы как источник международных конфликтов

Охарактеризованы понятия глобализации, приведены факторы, которыми определяются процессы глобализации, проанализировано положительное и отрицательное влияние глобализационных процессов на мирохозяйственные связи.

Ключевые слова: глобализация, международный конфликт, мирохозяйственные связи.

Fleychuk M.I., Prytula O.O. Globalization processes as a source of international conflict

The article described the concept of globalization and deals with factors which are determined by processes of globalization. Positive and negative effects of globalization on the world economic relations are analyzed.

Keywords: globalization, international conflict, world economic relations.